

= WSTĘP =

PORÓWNAWCZE STUDIA CYWILIZACJI WSPÓŁCZEŚNIE

We współczesnym świecie termin „cywilizacja” pozostaje w powszechnym użyciu, choć w dyskursie akademickim, a szczególnie na niwie krytycznych studiów cywilizacji, został poddany wielostronnej krytyce. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat badacze, wykorzystując dorobek studiów postkolonialnych, ukazali, w jaki sposób zastosowano to oświeceniowe z ducha pojęcie, by uzasadnić kolonialną dominację zachodniego świata. Równocześnie we współczesnej polityce koncepcja państwa-cywilizacji na nowo wpisuje ten termin w kontekst do pewnego stopnia imperialny. Nie oznacza to jednak, że idea cywilizacji jest narzędziem westernizacji, bo to poza światem zachodnim zarówno pojęcie państwa-cywilizacji, jak i przekonanie o cywilizacyjnej hegemonii święcą szczególne triumfy. Trudno zatem uwolnić się od stosowania pojęcia cywilizacji w badaniach kultury. Jeśli jednak ma ono pozostać użytecznym narzędziem analitycznym, musi podlegać stałej krytyce i analizie. W niniejszym numerze tematycznym proponujemy właśnie taki krytyczny ogląd użytku, jaki czyni się z idei cywilizacji w różnych kontekstach geograficznych, historycznych i tematycznych, równocześnie przypominając jego etymologię i źródłowy sens. Proponujemy także poszerzenie metodologiczne studiów cywilizacji przez uwzględnienie narzędzi mikrokomparatystycznych.

Porównawcze studia cywilizacji, jeśli mają pozostać istotnym składnikiem współczesnej humanistyki, powinny, naszym zdaniem, porzucić perspektywę zachodniocentryczną, stąd w niniejszym numerze obecność bloku tekstów, których autorzy reprezentują latynoamerykański punkt widzenia, oraz próba przyjrzenia się, w jaki sposób pojęcie cywilizacji funkcjonuje w najbardziej chyba zapalnych współcześnie kontekstach politycznych: w Ukrainie i Chinach. Równocześnie staramy się uzupełnić dominującą współcześnie w studiach cywilizacji perspektywę politologiczną dyskursem kulturowym. Mamy nadzieję, że tak pomyślane – interdyscyplinarne i wielokulturowe – studia cywilizacji pozostaną inspirującym projektem badawczym, a przez uwzględnienie ideologicznego wymiaru historii, krytyczny namysł nad polityzacją



pojęć oraz dywersyfikację analitycznych narzędzi wykorzystywanych w tych badaniach przyczynią się do zrozumienia procesów konstruowania tożsamości zbiorowych we współczesnym świecie.

Wojciech Klimczyk
Agnieszka Mikrut-Żaczkiewicz